

2016-03-11

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Linda Ahlford

Ställningstagande angående kommunala kultur- och musikskolor

Under 2015 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att ta fram förslag till nationell strategi för samordning och uppföljning av den kommunala musik- och kulturskolan (dir 2015:46). Utredaren ska senast den 30 september 2016 lämna förslag om hur staten kan bidra till att göra den kommunala musik- och kulturskolan mer tillgänglig och jämlik. (kommittédirektiv redovisas i bilaga 2)

För att driva en relevant opinionsbildning och intressebevakning gentemot pågående utredning, regering och riksdag behöver Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tydliggöra ståndpunkter samt definiera angelägna frågor att driva utifrån medlemmarnas behov och förutsättningar. Ett ställningstagande kan också fungera som en grund för förbundets arbete med kulturskolefrågor i allmänhet.

SKL är:

- positiva till gemensam kraftsamling och en nationell strategi om samarbete för att stärka kultur- och musikskolorna i framtiden.

SKL anser att:

- de kommunala kultur- och musikskolorna även fortsättningsvis ska vara frivillig och oreglerad kommunal verksamhet. En reglering anses omotiverad och regeringsformens proportionalitetsprincip ska tillämpas.
- om riksdagen ändå beslutar att kultur- och musikskolorna ska lagregleras ska en ekonomisk reglering göras utifrån finansieringsprincipen. Enligt Finansdepartementets cirkulär nr Fi 2008:2 om tillämpning av finansieringsprincipen ska utgångspunkten vara att regleringen avser hela kostnaden när en uppgift som tidigare varit frivillig görs obligatorisk. I detta fall är kostnaden mer än 2 miljarder kronor.¹
- kultur- och musikskolans uppdrag och verksamhet ska utgå från barn och ungas rätt och vilja att ta del av och utöva kultur samt de lokala kulturpolitiska prioriteringarna.

Gemensamt ansvarstagande istället för reglering

Kommunerna har på eget initiativ och i växande omfattning bedrivit musikskoleverksamhet sedan början av 1940-talet. Utvecklingen visar att kultur- och musikskolorna, i motsats till

¹ SCB:s nationella räkenskaper

många gånger rådande uppfattningar, stärker sin roll i att ge barn och unga möjligheter till kulturutövande. De senaste 25 åren har utbudet breddats. Elevantalet har ökat markant under de senaste åren. Samtliga kommuner avsätter medel för barn och ungas kulturutövande i någon form och idag finns kultur- och musikskolor i 283 av 290 kommuner. De kommunala anslagen ökar samtidigt som avgifter minskar något. Sammantaget har kommunerna utifrån frivilliga åtaganden, med egna medel och initiativ, lyckats engagera ett stort antal barn och ungdomar i landets kommuner.

Olika kommuner utformar verksamheterna på olika sätt – utifrån elevernas, personalens och det omgivande samhällets intressen och behov. En reglering i antingen en ramlagstiftning eller ett inordnande av kultur- och musikskolan i skolväsendet skulle innebära stora och påtagliga ingrepp i den kommunala självstyrelsen som i förlängningen kan hota den framåtsyftande dynamik som kan ses i de nuvarande kommunala engagemangen. Kulturskolorna är i dag lokalt viktiga kulturpolitiska institutioner och därmed viktiga politiska frågor med stort symboliskt innehåll. Det är inte självklart att detta lokala engagemang blir större om dessa blir nationella angelägenheter. Förutom att det lokala inflytandet minskar, finns flera risker med att inordna kultur- och musikskolan i en mer enhetlig struktur, exempelvis när det gäller innehåll, organisation och avgifter. Proportionalitetsprincipen, som stadgar att självstyrelsen inte bör begränsas mer än nödvändigt för att uppnå ändamålet med en åtgärd och i så fall med medel som innebär så små begränsningar som möjligt, ska gälla.

Det är också viktigt att påtala att en reglering av kommunernas ansvar för kultur- och musikskolorna i sig inte löser de utmaningar som kommunerna står inför. Det som behövs är ett fungerande samspel med den nationella nivån för att skapa goda förutsättningar för kultur- och musikskolornas verksamhet. Den kan även utan en reglering ta eller stödja initiativ som kan bidra till ökad jämlikhet, högre kvalitet, bättre samverkan med skolan. En fortsatt frivillig verksamhet i kombination med statliga åtagande bedömer förbundet därför ge bäst förutsättningarna för att kultur- och musikskolan ska kunna möta utmaningar kring kompetensförsörjning, jämlikt deltagande och kvalitet.²

Utgå från barns rätt och vilja att utöva kultur

Barnkonventionen slår fast alla barn och ungas rätt att utöva och ta del av kultur. Att ge barn och unga den möjligheten är ofta en uttalad utgångspunkt för kultur- och musikskolornas uppdrag. Att utgå från barn och ungas behov och intresse är också ytterst relevant för att upprätthålla ett attraktivt verksamhetsinnehåll som lockar fler barn att delta. Avgörande är möjligheten att lokalt välja hur man ska organisera sig för att på bästa sätt bidra till barn och ungas rätt att utöva och ta del av kultur – om det är i kulturskoleform eller andra sätt att genomföra pedagogisk verksamhet för flera konstområden.

Kultur- och musikskolorna fyller på många platser en viktig roll för det lokala kulturlivet och har sannolikt betydelse för en del av utbildningen av exempelvis kulturlivets professionella musiker, men huruvida det ska vara vägledande för verksamhetens inriktning och innehåll, är

² För en utförligare diskussion om självstyrelseaspekterna på denna fråga, se diskussionsunderlaget [Staten och de kommunala kultur- och musikskolorna](#).

ytterst en lokalpolitisk fråga. SKL anser därför att verksamheterna inte ska åläggas ett ansvar att utbilda för exempelvis orkestrars framtida behov. Kulturlivet, institutionerna och det fria kulturlivets rekryteringsutmaningar behöver istället lösas i samverkan mellan lokala, regionala och nationella aktörer där kultur- och musikskolorna kan vara en part. Övergripande menar SKL att utbildning av yrkesverksamma lämpligtvis sker via gymnasieskolan och olika eftergymnasiala utbildningar.

SKL:s huvudlinjer i det fortsatta arbetet:

Den nationella och den kommunala nivån har en gemensam ambition att öka jämlikhet och tillgänglighet vad gäller barn och ungas kulturutövande. Den nationella nivån kan spela en viktig roll i att stödja det lokala arbetet vid kultur och musikskolorna. SKL ser därför positivt på ett ökat statligt engagemang som i samspel med kommunerna ger goda förutsättningar att fortsätta att utveckla och förbättra verksamheterna. SKL ämnar därför i det fortsatta arbetet med att bevaka medlemmarnas intressen i arbetet med en nationell strategi verka för att en överenskommelse kommer till stånd mellan staten och SKL om en gemensam kraftsamling kring kultur – och musikskolorna. Den skulle ta sin utgångspunkt i de frivilligt och lokalt formulerade kulturpolitiska målen och prioriteringarna. Syftet skulle vara att tillsammans med staten exempelvis identifiera och undanröja hinder, skapa förutsättningar för ett mer jämlikt deltagande och ökad kvalitet eller bedriva ett utvecklingsarbete för att utveckla samspelet mellan kultur- och musikskola, förskola/skola och det lokala kultur – och föreningslivet. I det arbetet kan även den regionala nivån och de regionala kulturinstitutionerna vara delaktiga för att främja samverkan och utveckling. Därför finns ett behov av samordning på regional nivå.

Med utgångspunkt i de ståndpunkter som lyfts i SKL:s kulturpolitiska positionspapper har några delområden identifierats där staten i dialog med kommunerna kan och bör ta initiativ. Kompetensbehov och dimensioneringen av högskoleutbildningar för kulturskolans verksamhetsområden är ett angeläget område. Svårigheten i att rekrytera utbildad personal till kultur- och musikskolorna är påtaglig i flera delar av landet inom flera konstområden. Det finns idag ingen total beräkning av kompetensbehoven i kultur- och musikskolan, men ämnen som musik, bild och slöjd är till exempelvis redan idag underdimensionerade på lärarutbildningen sett endast till grundskolan rekryteringsbehov. Pedagogiska utbildningar likväl som utbildningar i olika konstformer inom kultur- och musikskolans områden behöver initieras både inom universitet, högskolan och annan vuxenutbildning.

De organisationer och verksamheter som arbetar för och med barn och ungas kulturutövande och deltagande i kulturlivet behöver även bättre tillgång till statistik och forskningsresultat än de har idag för att kunna utveckla verksamheten på bästa sätt. I dagsläget finns ett begränsat statistiskt underlag för vidare analys av kultur- och musikskolorna. Den statistik som idag finns tillgänglig är mycket översiktlig och avser utbud, elevantal och kostnader. Det finns därför ett behov av att följa upp den samlade kultur- och musikskoleverksamheten för att få ett

bättre underlag för kunskaps- och metodutveckling, inte minst för att uppnå ökad mångfald i kulturuttryck och deltagande.